

NİÇİN ÇATIŞIYORUZ?

Rev.No:3.0 Tarih: Eylül 1999

BEYAZ NOKTA® GELİŞİM VAKFI

Sedat Simavi Sokak No:29/Z-1

06550 Çankaya/ANKARA

Tel:+90(312) 442 07 60 Faks: +90(312) 442 07 76

<http://www.beyaznokta.org.tr>

e-mail: bnv@beyaznokta.org.tr

TOPLUMSAL UZLAŞMA VAKFI

(Kuruluş Halinde)

Atatürk Bul. 142, D:25 34470 Aksaray – İSTANBUL

Tel: +90 (212) 512 5225 Fax: +90 (212) 528 1447

İÇİNDEKİLER

- I. KUTUPLAŞMALARA DOĞRUDAN "SEBEP OLMAYAN" ONLARI
"KOLAYLAŞTIRAN" VE KIŞKIRTMAK İSTEYENLERİ
"ÖZENDİREN" NEDENLER**
- II. KUTUPLAŞMAYA ÖZGÜ NEDENLER**
- III. KUTUPLAŞMALARI, KASITLI OLARAK "KIŞKIRTAN" NEDENLER**

I-Kutuplaşmalara doğrudan "sebepl olmayan", onları kolaylaştıran" ve kışkırtmak isteyenleri "özendiren" nedenler:

A- Çeşitli nedenlerle gerginleşen (stresli) Birey, Topluluk ve Kesimler (B/T/K)

a. Gelir yetmezliği ('mutlak' ya da tüketim arzusuna 'göre')

b. Gelir dağılımı bozukluğu

c. Geleceğe duyulan güvensizlik

1.Çocukların yetiştirilme tarzının, 'özgüven', 'kendine yeterlik', 'sorunlarını çözebilmeye inanç' gibi öğeler açısından zayıflığı

2.İş kaybı korkusu

(i)Yeni bir iş bulma ya da kurmak için gereken "yeni beceriler kazandırma" sisteminin yetersizliği *

(ii)İş kurmayı kolay kılan bir ortam bulunmayışı **

3. Sağlık sorunlarıyla karşılaşma korkusu

4. Yeterli bir sosyal güvenliğe sahip olmamadan doğan korkular

d. Bireylerin ruhsal sağlık sorunlarının yaygınlık ve derinliği

1.Ruhsal sağlığın öneminin anlaşılammış oluşu

(i)(B.a.2.i(i.2))

e. Adaletsizlik duygusu:

1.Adalet sisteminin yetersizliği:

(i)Sistemin yükünün, kapasitesinin üzerinde olması

(ii)Bireyler, toplum kesimleri ve devletin, birbiriyle sürekli anlaşmazlık üretmesi

(iii)Adalet sisteminin, "sistem" olarak yetersizlikleri

2.Medyanın, kendini adalet sisteminin yerine koyan programları:

(i)Rating endişesi,

(ii)Medyanın ticaretle uğraşması,

(iii)Bu üslubu caydırıcı bir Şikayet Sistemi bulunmayışı: (iii.1) (A.d.1)

f. Kamu görevlilerinin, görevlerini yaparlarken karşılaştıkları baskılar

1. Siyasi kanallar aracılığıyla oluşan baskılar,

2. Çeşitli mafya türleri aracılığıyla oluşan baskılar,

* Bu konuda yapılması gerekenlerin tam bir açıklaması için Bkz: "Beceri dokusunun Geliştirilmesi", BNV Politika Dokümanı, PD-4, 1990

** Bkz: "Girişimciliğin Özendirilmesi için Çalışma Dokümanı", Mütteşebbisler Klübü-İstanbul, 1991
Bkz: "Uluşça Zenginliğe Açılan Kapı: GİRİŞİMCİLİK", Tınaz Titiz, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1995

3. İş çevreleri aracılığıyla oluşan baskılar.

g. Trafik

h. Öğrenim hayatı

i. Çeşitli amaçlarla (siyasi, dini, ideolojik, iç ya da dış kaynaklı), çeşitli kesimlerin, ikna edildikleri gerçek dışı beklentilerin yarattığı stres

j. Çeşitli kesimlerin, karşıt görüşlü kesimlerin tehdit yüklü tutum ve davranışlarından dolayı huzursuzluk ve stresleri

k. Politik sınıfa duyulan güvensizliğin, bu sınıfın gerginlik azaltıcı rol oynamasını güçleştirmesi, hatta bizzat gerginlik yaratması:

1. Politik sınıfın güvensizlik yaratıcı tutum ve davranışları,

2. Toplumun, her sorunun çözümünü politik sınıftan beklemesi, fakat beklentilerinin yerine gelmeyişi:

(i) Toplumun **Sorun Çözme Kabiliyeti**'nin yetersizliği,

(ii) Beklentilerin sık sık *akıldışı* içermesi:

(ii.1) Politik sınıfın *akıldışı* vaatleri

(ii.2) Toplumun değer ölçülerinin giderek bozularak, doğru, iyi ve güzel'lerin yerine, yanlış, kötü ve çirkin'lerin alma süreci.

3. Politik kurumların, kendilerine güven yaratacak "gerekli araçlar"ı geliştirememiş olmaları (çeşitli uzlaşma platformları vbg.)

I. Bireylerin iç kararlılıklarının yeterince oluşmamişliği:

1. (B.b)

m. Kamu birimlerinin bireyler üzerinde yarattığı gerginlik:

1. Kamu görevlisinin, 'halkın hizmetkarı' (sivil servan) olduğu bilincinde olmayışı; aksine, bireyleri, kendisinin memurları olarak görmesi:

(i) '*Devlet'in, bireylerin zihinlerinde somut anlamının oluşmamişliği*,

(ii) '*Devlet birey içindir*' anlayışı yerine, '*devletin emrindeki kul anlayışının yerleşikliği*,

(iii) Kamu görevlilerinin ücretlerinin düşüklüğü.

(iii.1) (A.n.2.i)

2. Kamu görevlilerinin ürettikleri hizmetlerin kalite yetersizliği:

(i) Kalabalık Kamu Kadroları:

(i.1) Politikacı, bürokrat ve akademisyenlerin, yeni işlerin yaratılması'nın başlıca yolu olarak mevcut kadroları şişirmek yolunu bulabilmeleri, iş yaratma teknikleri konusunda bilinen ve geliştirilebilecek olan bilgilere kapalı kalmaları.

(ii) (B.a.3.iv)

3.Kamu birimleri, hizmet vereceği bireylere "rağmen" kararlar alıyor (belediyelerin rastgele ve belirli zümreleri -fırıncılar gibi- koruyarak kararlar alması gibi),

4.Kamu hizmetlerine esas olan sistemler eksik ve/ya yanlış:

(i)Sistem kurma becerisi yetersizliği *

n. Çocuk ve gençlerde mevcut bulunan ve yapıcı kanallara (spor, sosyal faaliyet vb) yönlendirilemeyen enerjinin varlığının yarattığı stres:

1.Anne ve babalar, bu enerjinin kanalize edilip boşaltılması gerektiğinin bilincinde değil,

2.'Oyun' ve 'spor'un anlamları genel olarak (öğretmenlerce dahi) anlaşılmamış.

o. Medya kanallarınca körüklenen ve kanalize olamayan 'cinsellik pazarlaması'nın yarattığı stres:

1.(A.d.2)

2.Bireylerin, cinsellik konularındaki açıklıkları:

(i)Cinsel eğitim eksikliği:

(i.1)Cinselliğin değil, onun istismarının/suistimalinin ahlaksızlık olduğunun anlaşılmamışlığı.

p. Kişilerin mutlak doğrulara sahip biçimde yetişmeleri*

r. Çatışan kesimlerin birbirlerinden fiziki ve/ya sosyal olarak ayrılmış olması (gettolaşma gibi)

s. Kutuplaşma ve/ya çatışmalardan maddi ve/ya manevi çıkar uman ve/ya sağlayan kişi ve/ya kesimlerin varlığı.

B- B/T/K'i manipüle edilmekten alıkoyabilecek unsurların yetersizliği:

a.'Toplumsal Düzen' (order) yetersiz:

1.Toplum bileşimi sorunlu:

(i)Toplum bileşimi'nde, başka toplumlardaki baskılardan dolayı Anadolu'ya göç eden göçmenlerin önemli bir orana sahip oluşu,

(ii)Toplumun etnik, dini, kültürel mozayikine "ana renk"i verecek unsur, toplumsal düzen (order) kurmanın gereklerini yerine getirmek açısından yetersiz.

2.Yanlış yorumlanmış demokrasi anlayışı:

(i)Çoğunluk tercihlerinin, onun günlük yaşamı yerine, toplum bütünü'nün stratejik denilebilecek tercihlerini belirlemesi (ve 'halk'ın, 'seçmen' ile özdeş olarak anlaşılması)

* "Sistem kurma becerisi yetmezliği", toplumsal sorunlarımızın yapı taşları olarak tanımlanabilecek 15 adet 'Kaynak Sorun'dan birisidir. Kaynak Sorunlar hakkında açıklamalar için Bkz: "Eko-Liberal Hareket", Tınaz Titiz, İnkılap Kitabevi, 1993

* Eğitimdeki ezber alışkanlığının, mutlak doğrulara nasıl yol açtığı'nın kapsamlı bir incelemesi, Beyaz Nokta Vakfı'ndan temin edilebilir: "Ezber Yol Açan Nedenler"!

(i.1) Kavramların içlerinin boşluğu**,

(i.2) "Seçkin Sınıf" nitelik dokusu yetersiz,

3. Yasal Yaptırım (law enforcement) yetersiz:

(i) Genelde **Seçkin Sınıf**, kamu düzeni'nin önemini ve yapı taşlarını tam anlamamış:
(i.1) (B.a.2.i.(i.2))

(ii) Özelde **Politik Sınıf**, ucuz popülizm uğruna kurum ve kuralları dejenere (istisnalar, özel uygulamalar vb) ediyor,

(iii) Yasa uygulayıcı kamu görevlilerinin nitelik dokuları yetersiz:

(iii.1) (A.n.2.i)

(iii.2) Kendisini devletin sahibi sayan militan kadroların devlete egemen olup, nitelik aramaksızın kendi yandaşlarını (ya da yandaş görünümü ve herkesin yandaşlarını) devlete yerleştirmeleri: -(B.a)

(iii.3) Toplumun nitelik Dokusundaki yetersizlikler*

(iv) Hizmet içi eğitim yetmezliği,

(v) Kamu görevlileri, görevleri ile siyasi ya da ideolojik tercihlerini ayırmıyorlar:

(v.1) "Çok elbiselilik" kavramının, toplumun kavram dağarcığına girmemiş oluşu.

4. "Çokluk içinde bütünlük" kavramı yerine **, kutuplaşmalar pahasına 'çokluk'u gözardı etmeye çalışıp, "birlik" kavramının kamu yönetimine esas alınmasının, yarattığı tepki ortamı:

(i) 'Buyurgan devlet' geleneği 'birlik'i kolay yönetim için gerekli görmüş/görüyor.

5. Kamu yöneticilerinin Sorun Çözme Kabiliyetleri yetersiz (bir sorunu çözmeye çalışırken yeni sorunlar yaratıyorlar)

6. İstihbarat sisteminin yetersizliği:

(i) İstihbarat faaliyetlerinin, dış kaynaklı faaliyetlerden çok yurt içindeki 'aykırı' siyasi görüşleri izlemeye yönelik olması:

(i.1) (B.a.5),

(i.2) (B.a.2.i.(i.2))

(i.3) Yabancı dil eğitiminin yetersizliği nedeniyle, kamu görevlilerinin çoğunun, yabancı dil bilmeyişleri,

(i.4) Dünya'daki gelişmeleri izleyebilecek bir 'Dış Politika Enstitüsü' bulunmayışı.

7. Adalet sisteminin yetersizliği:

** - "Kavramların içlerinin boşluğu", toplumsal sorunlarımızın yapı taşları olarak tanımlanabilecek 15 adet 'Kaynak Sorun'dan birisidir. Kaynak Sorunlar hakkında açıklamalar için Bkz: "Eko-Liberal Hareket", Tınaz Titiz, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1993
- Düünden bugüne Türklere Din ve Dil, Cengiz Özakıncı, Bellek Yayınları, İstanbul, 1994

* "Toplumun Nitelik Dokusunun Yetersizliği" de, 15 adet Kaynak Sorundan birisi olup, burada:
1. "Nitelik" deyimiyse, bireyin bilgi-beceri, zeka, ruhsal sağlık ve evrensel ahlaki değerlere sahipliği,
2. "Doku" deyimiyse, birey niteliklerinden oluşan bütünlük kastedilmektedir.

** Bkz: "Birlik Niçin Bu Denli Önemseniyor?", T. Titiz BAROMETRE, Mart '95

(i)(A.d.1)

8.Devletin, çeşitli toplum kesimlerinin “tanışma süreçleri”ni kolaylaştıracak ve bunların yıkıcı değil yapıcı ürünler üretmesini sağlayabilecek araçlar geliştirmedeki zafiyeti:

(i)Bu bölümün beşinci maddesi

b.Bireylerin iç kararlılıklarının (stability) yeterince oluşmaması (örn; herhangi bir öğretiyi kolayca kabul edip, uğruna ölümü bile göze alabilmeleri)

1.Bireylerin, maddi bağımlılıklarının (yaşam standartı yüksekliği) azlığı:

(i)Toplum Bileşimi'nin bugünlere taşıdığı geleneksel bağımlılıklar yetersiz:
(i.1)(B.a.1)

(ii)Refahın itici gücünün, “buluşçuluğa dayalı üretim” olduğu henüz anlaşılmamış.

2.Çeşitli fanatik eğilimleri engelleyebilecek, kişilere yumuşaklık kazandırabilecek bilim ve/ya din ve/ya aile öğretilerinin zayıflığı:

(i)Eğitimin, “kişilerin kendi karar verecekleri maddi ve manevi ihtiyaçlarını oluşturan bilgi-beceri, tutum ve davranış modüllerine erişme, onları öğrenme ve onları öğrenebilme profillerini keşfedebilme becerilerini kazanma süreci” olduğu anlaşılmamış, onun yerine “devletin kendi doğrularını öğretmeye çalışması süreci”

(ii)Ailelerin kendi içlerinde şiddet ortamları yaratmaları

(iii)Çocuklarda ve erişkinlerde sevgi tohumları oluşturma en pratik yollarından biri olan “evde hayvan besleme” kültürü gelişmemiştir.

3.Hedefsizlik (kişilerin, yaşamlarını ona göre düzenleyebilecekleri, ulaştıklarında mutlu olacaklarını düşündükleri hedeflerinin genellikle bulunmayışı -ki bu özellikle gençler için daha büyük önem taşımaktadır-).

c. Toplumsal Düzen'in oluşmasına katkıda bulunabilecek gönüllü kuruluşların yetersizliği:

1.(B.a.2.i.(i.2))

2.Doğru örneklerin azlığı,

3.Doğru fakat başkalarının çıkarlarını zedeleyici tutum ve eylem sahiplerinin “düzen” tarafından korun(a)mayışı:

(i)Devlet, bireysel özgürlükleri koruyamıyor:

(i.1)Devletin başlıca işlevinin “bireysel özgürlükleri tesis etmek ve korumak” olduğu anlaşılmamış, onun yerine, bireylere rekabet eden bir devlet oluşmuş.

(ii)Bireyler cesaretsiz:

(ii.1)Çocukların ailelerce yetiştirilme biçimleri onları kendine güvenmeyen, sürekli korunma (çeşitli formlarda) bekleyen kişiliklere sokuyor.

(ii.2)Mevcut eğitim sisteminin ezbere, kalıpcılığa, başkalarının yaptığını örneklemeye dayanan öğretim biçimi, kişiliğin gelişimini engelliyor.

d. Saygı ve onun türevleriyle ilgili (hoşgörü, empati gibi) bilinç yetersizliği

II. Kutuplaşmaya özgü nedenler:

A. Vatandaşların, güvenlik güçleri ve terör örgütleri arasında sıkışmışlığı

B. Dini, siyasal veya diğer düşüncelerinden dolayı baskıya uğrayan ya da uğradığını düşünenlerin durumları

C. Bazı toplum kesimlerinin, de-facto biçimde diğerlerinden ayrılması ve bunun, diğer kesimler içinde zamanla bir rahatsızlık birikimi yaratması (inançlar karşısında dahi yan tutmamak durumunda olan laik devletin, bir dinin bir mezhebinin resmi örgütlenmesini üstlenmiş olması gibi):

a. "Farklılıkların bütünlüğü" kavramı yerine "farklılıkların gözardı edilip, bir sayılması" eğilimi

D. İnsanları "iç"lerine döndürmeye, kendilerini ve Allah'ı anlamalarına yardımcı olmaya değil, onları tahrik etmeye, birbirlerine düşman kesimler yaratmaya yol açan 'sahte din adamları' (siyasi vaazlar, kuran kursu adı altındaki siyasi koşullandırmalar vb yollarla)

a. Hemen her kurum (siyaset, ticaret, bilim ve diğer) tarafından kullanılmak üzere oluşmuş sahte dindarlığın çirkinliğinin ortaya çıkmasını sağlayabilecek, yüksek ahlaka ve Allah inancına dayalı dindarlığın (gerçek dindarlık) güçsüzlüğü:

1. Gerçek dindarların sahte dindarlarla mücadele edemeyişleri:

(i) Gerçek dindarların dışa değil içe dönük oluşları,

(ii) (I.B.c.3)

b. Geleneksel siyasetin, kendisine çıkar sağlayabilecek her kurumu dejenere etmek pahasına kullanması:

1. (I.B.a.3.ii)

2. İslam'ın, Dünya düzenine ilişkin hükümlerinin yorumlanış biçimi,

3. Laikliğin, dinin istismarını önleyici işlevi de bulunan bir kurum olarak anlaşılmış oluşu (laikperestlik)

(i) (I.B.a.2.i.(i.1))

III. Kutuplaşmaları, kasıtlı olarak "kışkırtan" nedenler:

A. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu'sunu (D/GD) içine alan, "kolay kontrol edilebilir" bir bölge (ya da devlet) yaratma isteği:

a. D/GD'da mevcut bulunan ve bugün için işletilmesi verimli olmayan petrol rezervinin varlığı

b. D/GD'nun, Orta Doğu'daki enerji kaynaklarını kontrol etmedeki coğrafi önemi dolayısıyla kimi müttefik ülkelerin ilgisi

c. GD'daki su kaynaklarının Orta Doğu için önemi

B. Kimi komşu ülkelerin doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileri:

a. Batılı ülkelerin, eski Yunan medeniyetini kendi kökleri olarak görmeleri ve Yunanistan'ı daima bu etkiyle değerlendirip, Yunanistan'ın Türkiye'den şikayetlerine önem vermeleri

b. İstanbul'un (Konstantinople) geri alınma emeli

c. Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı emeli

d. Yunanistan'ın, Türkiye'yi bir tehdit kaynağı olarak değerlendirmesi:

(i) Türk devlet adamlarının zaman zaman bu korkuyu tahrik eden beyanları.

C. Doğu Anadolu üzerindeki emeller

D. Kimi komşu ülkelerin rejim ihracı arzusu

E. Arap emperyalizminin Türkiye'yi etki alanı içine alma ve laik rejimini yıkma çabaları

F. Geçmişte SSCB'nin, Boğazlar'ı kontrol etme istekleri

G. Türkiye'nin farkında olmadığı, fakat Batılı'larca bilinen küçük fakat önemli maden rezervlerinin varlığı

H. Türklerin, 'insanlık ailesi'ne net katkıda bulunmadığı inancı

İ. Çeşitli topluluklarda ve sektörlerdeki öncü kişiler, kendilerinden etkilenen kişilerin kendilerine olan bağımlılığını kendi zevk ve güçleri için kullanmışlardır

a. (B.a.2.i.(i.1))

(i) Devletin ana fonksiyonunun "bireysel özgürlüğü tesis ve himaye etmek" olduğu anlaşılmamış, bunun yerine bireylerle rekabet içinde bir devlet tesis edilmiştir.